Det var mye blåbær! F.v. Ingrid, Marit O. og Mari.

Vi kommer tilbake!

Vi føler at vi er en berikelse for fjellet og en variasjon til de vanlige fjellvandrerne. Vi kommer til å fortsette med denne tradisjonen. Å gå i fjellet er sosialt på en helt annen måte. Man har ingen TV eller data til å underholde seg med, det må man gjøre selv. Til de som frykter å møte oss: - hold dere unna Tydalsfjellene neste sommer! Etter det regner vi med at noen har fått seg et førerkort og kan frakte oss til nye spennende steder.

En vintertur til Barnas Naturverden

Av Audun Vigdissønn Nytrø med hjelp av Vigdis Heimly (mamma) og Øystein Nytrø (pappa)

Jeg heter Audun og er 4 1/2 år gammel og er nesten like lang som skiene mine. Storesøsteren min med det lange håret heter Ane og er 10 år, mens lillesøster med krøllene heter Åse og er 2 1/2. Denne helga hadde pappa lovet at vi skulle på hyttetur. Jeg hadde gledet meg i mange dager.

Vi skulle dra på fredag etter at barnehagen var ferdig. Da vi kom hjem, sa mamma at vi kanskje burde vente til lørdag siden Åse hadde vært litt syk og pappa kom seint hjem. Det syntes ikke jeg var noe hyggelig og ble svært fornærmet. Åse så helt frisk ut. Dessuten sa jeg at de godt kunne bære meg ut i bilen og dra når jeg hadde sovnet.

Det ble til at vi dro på lørdag. Mamma og pappa hadde pakket mye kvelden før, men det tok lang tid å komme avgårde likevel. Mamma fant ikke nøklene sine og måtte ta av klisteret på skiene og smøre mange matpakker og lage varm drikke. Ane fant dessuten ut at hun skulle lage pinnebrøddeig. Den første deigen ble for klissete, men den andre ble fin. Det ble mel og søl på hele kjøkkenet og mamma ble sint. Så bærsjet Åse, og jeg trodde vi aldri skulle komme avgårde. Pappa sa at de andre vi skulle dra sammen med sikkert måtte vente en time og pustet tungt da vi endelig satte oss i bilen.

Bilturen gikk greit. Den tok litt lang tid, men vi koste oss med boller. Jeg rakk å spise to boller og slåss litt med lillesøster før vi kom frem. Parkeringsplassen lå i enden av en smal snødekt vei. Mamma måtte putte penger i en kasse for at vi skulle få kjøre det siste stykket. Stine og Martin ventet sammen med pappaen sin på parkeringsplassen. De er omtrent like store som Ane. Jeg har vært på ferie sammen med dem før. Jeg liker Martin best fordi han bøller sånn. Martin kjører mye på snøbrett. Stine har arvet skiene hans og han har ikke fått nye. Derfor skulle han få låne et par ski av Ane som har både smale, gule ski og brede, blå ski. De hadde nok ventet en stund, men de kunne jo ikke gå uten skiene heller. Nå tok Ane, Stine og Martin på seg skiene og gikk i forveien.

Sigurd, som er like gammel som meg, og storebroren Bård hadde dratt sammen med foreldrene sine like før vi kom. Pappa prøvde å overtale Åse til å sitte i pulken, men det ville hun slett ikke. Hun skal alltid gjøre det

Audun likte bakken ved Heverfallsetra. Foto: Vigdis Heimly

samme som meg, og mamma måtte ta på henne skiene. De er nesten like gamle som mamma og ser nesten like slitne ut, men Åse liker dem.

Jeg var veldig flink og gikk mange oppoverbakker sammen med pappaen til Bård. På ryggen min hadde jeg sekken min med romfergen i. Pappa har kjøpt den til meg i Amerika og jeg er veldig stolt av den. Også hadde jeg en hodelykt til å lade fra stikkontakten. Den var bare tung og ikke noe morsom midt på dagen. Åse var veldig flink til å gå på ski, men jeg gikk fra henne og pappa allikevel. Hun sa hun så mange troll i skogen, men jeg så bare trær. Det med trollene må være noe de voksne har lurt henne til å tro på. Etter en stund ble bakkene veldig bratte og Åse ville sitte i pulken. Jeg gikk litt til for å vise at jeg var større enn henne, men så ble jeg fryktelig sliten i bena og fikk sitte på pulken sammen med Åse. Da vi skulle starte, blåste jeg i fløyta mi som hang fast i hempa på glidelåsen. Det gikk ikke så fort, for jeg tror det var litt tungt for pappa. Det gikk bra en stund, men så gikk det ene festet til pulken istykker. Det gjorde ikke så mye, for pappa har alltid masse morsomme reparasjonssaker i sekken sitt. Jeg hjalp

han litt, og det gikk helt fint å reparere pulken med litt ståltråd.

Fjelltoget med pappalokomotivet svingte fram og tilbake opp en bratt skiløype. Så kom vi til et skilt hvor jeg leste P 200 M. Skiltet sto på et gjerde rundt mange gamle hus. Pappa sa at det het Heverfallsetra. Jeg ble litt skuffet fordi vi ikke skulle bo der. Bård, Sigurd og de store ungene ventet på oss i sola sammen med foreldrene til Sigurd og Bård. Ved huset var det en fin skibakke på jordet. Plutselig var ikke bena mine slitne mer, og jeg gikk opp og kjørte ned og gikk opp og kjørte ned mange ganger. Jeg ble tørst og fikk varm saft og gå-karameller.

Så gikk jeg videre oppover sammen med mamma. Vi så på kart, trær, fjell og hytter. Av og til kom det noen fremmede mennesker bort og snakket med meg. Det likte jeg ikke. Mamma pleier å si at jeg er litt sjenert når jeg prøver å gjemme meg bak henne. Jeg gikk fort, men de store barna gikk fortere. Etter at jeg hadde en tissepause, så jeg dem ikke foran oss lengre.

Hytta er i sikte. Foto: Vigdis Heimly

Over:
Vi fant døra til slutt.
Foto: Vigdis Heimly

Til høyre:
Ane og Martin får fyr på veden.
Foto: Vigdis Heimly

Men mamma sa hun visste hvor de andre hadde gått. Det var bare et stort spor som gikk oppover til fjellene. Ett av fjellene så ut som det hadde mennesker som stod stille på toppen. Mamma sa at vi ikke skulle gå opp dit. Det var litt synd syntes jeg.

Det kom en diger snøscooter forbi oss mange ganger med store lass med ved. Den var litt skummel fordi den bråkte så fryktelig og kjørte fort.

Etter en stund var det ikke flere trær. Sola forsvant bak en sky, og det ble kaldere og mer vind. Da syntes jeg det var godt å få sitte oppå pulken inni et varmt trekk sammen med Åse det siste stykket bort til hytta. Vi hørte de andre ungene før vi så hytta. Den var nesten snødd ned, og Stine sto oppe på taket. Jeg fikk gå av pulken og springe på den harde snøen det siste stykket.

Hytta var litt rar, og lignet ikke på hytta til bestemor og bestefar. Det var en luke i taket som vi gikk inn igjennom for å komme ned i et helt svart rom med bålplass på gulvet. Hytta hadde en dør også, men den var på den siden hvor snøen rakk helt opp til taket. Vi fant døra på innsiden, så vi viste hvor vi kunne grave etter den. Det var litt snø inne i hytta også, men ikke så mye. Ved siden av hytta var det ei lita bu hvor det var do og masse ved. Vi hentet ved for å fyre opp. Like før vi skulle tenne på, oppdaget vi at pipa var full av snø. Pappaen til Martin og Stine måtte opp på taket for å grave i pipa. Den snøen han ikke fikk opp, dyttet han ned i ei bøtte som vi satte på bålplassen.

Ane er veldig flink til å lage bål. Hun tok av det ytterste tynne laget på noen av vedkubbene og lagt en liten haug som hun tente på under noen flis. Det brant godt, og snart tok det fyr i noen av vedkubbene også. Vi måtte se godt på de første kubbene vi la på, for noen var grå med sopp på. De var ganske våte og lagde bare en fssst - lyd og masse røyk, men brant dårlig. Etter en liten stund ble det ganske varmt i hele rommet og vi kunne ta av oss yttertøyet

Det var et rom til i hytta hvor det var vindu, senger, bord og en ovn. Det rommet var ikke så spennende som det med bål midt i, men faren til Sigurd og Bård prøvde å fyre opp i ovnen der likevel. Det gikk ikke så bra. Røyken tøt ut av ovnen og fylte hele rommet. Vi måtte lukke døra inn dit godt for at det ikke skulle bli fullt av røyk i resten av hytta også.

Pappa og Audun lager mat på primus. Foto: Vigdis Heimly

Det var ikke noen vask med vann i hytta. For å få vann, måtte vi smelte snø i en stor kjele som vi hang på en stang over bålet. Mamma var lat og hentet snø like utenfor døra. Det vannet ble skikkelig guffent og mammaen til Bård og Sigurd måtte tømme det ut. Vi laget middag på en liten ovn som pappa kalte primus. Jeg synes det ser ut som en rakett som står opp-og-ned. Det gikk fort å koke maten! Pappa sa at primusen var farlig. Han satte den på en steinhelle og sa at vi måtte holde oss langt unna mens han laget maten. Når jeg blir større vil jeg ha egen rakettmotor til å lage mat på.

Middagen ble veldig god. Det var små skiver med stekt reinskjøtt, gulrot, løk, broccoli og ris med masse tyttebærsyltetøy. Stine syntes også maten var god, men hun var ikke sikker på om hun egentlig likte den siden hun ikke kunne se hva som var oppi. Det var jo så mørkt at hun ikke kunne se om det var løk i maten. Hvis du ikke liker løk, så kan du jo ikke like mat med løk i selv om det smaker godt!

Vi hadde planlagt å gå en tur på ski med fakler om kvelden, men det blåste for mye så vi bestemt oss for å hygge oss inne istedenfor. De store ungene leste Donald med hodelykt og spilte kort. Jeg prøvde også å spille Olsen med pappa. Jeg kan det nesten når mamma hjelper meg litt. Åse likte ikke at vi spilte kort. Hun tråkket midt i kortene og ville ha lørdagsgodtet. Det var jo egentlig ganske lurt også.

Jeg var trøtt, men det er for dumt å sovne tidlig når man skal overnatte i et så spennende hus. Senga mi hjemme er jo ganske kjedelig. Det var fint å ligge helt stille i soveposen og se på bålet.

Noen av de store ungene hadde vært på do. De klaget over at det var snø på dosetet. og jeg hadde ikke så lyst til å gå dit. Jeg mente bestemt at jeg ikke trengte det heller, siden jeg hadde tisset masse på vei opp til hytta. Jeg er egentlig ganske glad for at jeg er gutt om vinteren, for det er ganske enkelt å klare å tisse selv om man har på seg masse yttertøy. Jeg trenger bare å ta opp en glidelås og lete litt i lagene med ulltøy og vips så er tissen min ute. Den rekker ikke å bli kald engang før jeg er ferdig. Da er det verre med å bærsje. Sigurd hadde ikke gjort det på flere dager, og selv om han egentlig måtte, ville han ikke gjøre det på doen. Han gjorde det i skogen like ved bilen da vi var på vei hjem, og da fant han ut at egentlig var ikke det så vanskelig å gå på do på tur likevel.

Da vi skulle sove, trakk vi ut en av benkene og laget en diger seng hvor mange kunne ligge på tvers. Vi fikk plass til å ligge i rommet med bålplassen alle sammen. Jeg fikk ligge i soveposen min ved siden av pappa. Jeg er ganske stolt av soveposen min som jeg har arvet etter Ane. Den har så fin farge og er laget for å passe til barn. Jeg pleier ikke å sove med

Audun slukker bålet sammen med Sigurd. Foto: Vigdis Heimly

På tur med to luer. Foto: Vigdis Heimly

sokker på, men pappa mente at jeg burde gjøre det siden vi ikke viste hvor kaldt det kunne bli. Jeg sukket, tok på meg sokkene, og sov godt til neste morgen.

Jeg våknet av at Sigurd skulle på do sammen med faren sin. Det blåste veldig når de tok opp døra, og Sigurd likte ikke det så godt. Jeg var egentlig veldig enig med Sigurd, og synes det burde vært ei potte på hytta. Det var like mørkt som kvelden før, så det var ikke så lett å vite om det var morgen. Man måtte kjenne på om magen var sulten, eller om man måtte på do for å finne ut det. Helt mørkt var det forresten ikke, siden vi hadde tent på et slikt lys som vi satte på grava til mammas onkel da det var jul. Det kan lyse i mange dager og er inne i en slags gjennomsiktig beholder.

Noen av de voksne hadde fyrt om natta, og det var ikke veldig kaldt inne i hytta. Jeg varmet bollen min på en stein i kanten av bålet. Det smakte godt. Jeg fikk varm saft og brød med salami også. Da vi var ferdige med å spise, skulle vi rydde. Jeg bestemte meg for å koste snø i yttergangen med en stor kost. I yttergangen hang det en diger kasse, som de voksne forsøkte å putte penger i for å betale for at vi hadde brukt ved og sovet i hytta. Det var ikke så enkelt fordi sprekken var så liten. Til slutt måtte de ta ut alle myntene og bare putte papirpenger i konvolutten.

Jeg ville helst gå ut samme vei som vi kom inn. Det er mye morsommere å gå ut igjennom taket enn gjennom døra! Jeg fikk lov til det. Mamma løftet ut både meg og Åse. Ute blåste det fortsatt. Bakken så ut som en elv med all snøen som føyk. De voksne hadde hodet langt over snøelva, men jeg hadde det midt i ansiktet. Jeg hadde fått beskjed om å ta på meg to luer; En strikket lue som pappa kalte Balaclava og elgskinnsluen min utenpå. Det var fint at vinden kom bakfra. Da fikk jeg ekstra fart i nedoverbakkene. Jeg klarte til og med å blåse opp en liten motbakke. Selv om det gikk fort med meg i nedoverbakkene, så gikk det ennå fortere med de store ungene. Jeg så ikke noe mer til dem før vi kom ned til bilen. Åse brølte fordi hun ikke fikk gå på ski i føyka, men måtte sitte i pulken.

Parkeringsplassen lå nede i skogen ved et slags hus som var åpent i den ene enden. Der blåste det ikke, så vi laget bål og lekte og koste oss lenge. Jeg tåler ikke melk, så jeg kan ikke spise vanlige pølser. Jeg spiser pinnebrød og stekt kjøttdeig på pinne. Det smaker sikkert minst like godt.

Sælehusene gir assosiasjoner tilbake til en svunnen tid. En spennende opplevelse for et åpent barnesinn. Foto: Vigdis Heimly

Jeg prøvde å grille snø også, men det finnes visst ikke varm snø med skorpe. Ane syntes det var varmt og ville hoppe i snøen fra taket i t-skjorte. Mamma sa ja og så på pappa som så i taket. Ane hoppet fra taket og rullet ned en snøbakke. Så hoppet hun minst fire ganger til før mamma sa stopp og krevde at hun skulle ta på tørt og varmt tøy. Vi andre hadde ikke så lyst til gjøre det samme som Ane. Vi gravde snøhule istedet.

Det kom en hyggelig mann bort og snakket med oss. Han het Børge, og hadde vært med på å sette opp hytta som vi hadde overnattet i. Han hadde vært lærer for mamma da hun var ung. Han synes det er viktig at barna får leke mye ute. Det synes jeg også.

Det morsomste jeg gjorde før vi dro hjem var å slukke bålet. Jeg fikk legge snø på det, og det ble fryktelig masse damp. Sigurd syntes også at det var veldig morsomt og hjalp meg. Jeg håper vi kan dra på tur sammen med han en annen gang også.

Barnas Naturverden

Barnas Naturverden ligger ved Ramsfjell 85 km sør for Trondheim i Rennebu kommune. Området er avgrenset av E6 i øst og Trollheimen i vest.

Ramsfjell har et mangfoldig planteliv og er et attraktivt område for bærplukkere på høsten. Dyrelivet er variert, og det er gaupe i området. Man kan også støte på mange slags hjortedyr i området. Fuglelivet er rikt, spesielt rundt naturreservatet Slettestjønna. Fiskemulighetene er mange og gode. Det er mulig å kjøpe fiskekort på hyttene.

Fjellområdet brukes i dag aktivt til skogsdrift og til beite for sau, storfe og rein. Det drives jakt på elg og hjort. Kulturminner fra ulike historiske perioder eksisterer side om side med seterdrift. Dette gjør Ramsfjell til et levende natur- og kulturområde, et godt eksempel på at "naturen er kulturens hjem" og at naturen kan brukes uten å forbrukes.

De utplasserte sælehusene gir ly for natta og åpner også for innlevelse i en spennende del av norsk historie. Sælehusene er rekonstruksjoner av tømmerhus fra tidlig middelalder. Pilgrimene overnattet ofte i slike hus på sin vei til Nidaros. Sælehuset har åpent ildsted, ljore i taket og liggebenker.

Kartutarbeidelse: Cartographica AS
Kartgrunnlag: Statens kartverk

Prosjektet Barnas Naturverden vokste frem gjennom et forskningsarbeid som hadde til formål å undersøke hvordan vi best kan ta vare på den norske turtradisjonen som en del av vår kanskje mest levende kulturtradisjon, friluftslivet. I Barnas Naturverden tilrettelegges et naturområde som familien kan ferdes i uten at det blir for krevende, men allikevel skal være opplevelsesrikt for både barn og voksne.

Det fins tre sælehus i Ramsfjellområdet. De ligger ved Damtjønna, Hevertjønna og Ramsjøen. Dagstappene mellom hyttene er 4-8 km. Hvis du skal på tur, bør du ha med liggeunderlag, sovepose, bestikk og kokeutstyr. Det er kokekar og mulighet for å fyre på vedovn i sælehusene. Det er mulig å kjøpe ved. Sælehusene har ikke proviantlager og står ulåst.

Det er utgitt et kart over området i målestokk 1:50 000 samt en bok. Kart og bok fås kjøpt på turistkontoret på Berkåk, Rennebu kommune. Du kan også få orientering om tilbudet på TT-kontoret.

Det er mulig å reservere sælehus for større grupper ved å kontakte turistkontoret. Hvis du skal på tur, bør du ta kontakt med dem for å sjekke om det er gjort reservasjoner.

Med barn på tur

Av Rønnaug Mølmen og Ragnar H. Nilsen

TT har for de nærmeste årene satt seg som mål å satse på barna. Vi har vært med på noen av TTs barneturer, og har forsøkt å legge til rette for gode turer på barnas premisser. Vi som er glad i fjellet, har som regel et sterkt ønske om at også barna våre skal få den samme interessen. Det første vi må innse, er at det har vi ingen garanti for. Vår oppgave må være å legge til rette for at barna skal kunne bli glad i fjellet. Og for den oppgaven finnes det ingen fasitsvar. Vi er alle forskjellige, og det er ungene våre også.

Vi vil si litt om hvilke opplevelser vi har hatt med egne barn på tur, det vil si med Live på fem år og Knut på sju, og det vi har sett på de familieturene vi har vært med på. I denne sammenhengen er det lettere å trekke fram de vellykkede turene, enn de gangene det ikke ble noen tur i det hele tatt. Men vær trygg, begge deler forekommer.

- **Motivasjon**

  Motivasjonen for å delta er alltid større når barna får være med å bestemme selv. Kanskje skal vi tenke mer på at vi er med ungene på tur enn at vi tar ungene med på tur? Vi opplevde en gang at motvilje til en tur snudde ved at de fant ut at de ville pakke sekkene sine selv. De bar dem også selv, i allfall til vi var på hjemvei igjen. Positiv erfaring hadde vi også med å dele på å bestemme. Ungene fikk det som de ville den ene dagen i helga, tur i hagen eller skileik, så gikk vi på tur i marka den andre dagen. Når vi først var i gang, tok som regel ungene mye av styringa igjen.

  Det er viktig å være våken for forskjellige motivasjonsbehov som oppstår. Ofte er det en sjokoladebit eller en annen oppgave enn å gå som trengs. Andre ganger er det mer næring. Husk å drikke vann direkte fra bekken dere passerer. Rasten er som regel mer enn bare å ta inn næring. Lek og moro er vel så viktig. Små bein og små kropper kan bli leie av å gå. Da er tålmodigheten med steinkasting i vannet eller bekken betydelig større. I det hele tatt en bekk er et absolutt pluss ved rasteplassen om sommeren. Selv bålbyggingen blir gjerne glemt i iveren etter å kaste stein eller bygge demning i bekken.